

C r i t i c s P o i n t

Κώστας Δ. Κακαβελάκης
συνθέτης κάθε άλλο παρά τυχαῖος !

33/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΑ μικρὴν ἀκροαματικότητα τῆς ἐκπομπῆς *Ἡ Ὅπερα τῆς Κυριακῆς*, στὸν τηλεοπτικὸ σταθμὸ τῆς Βουλῆς, τὸν Κωνσταντῖνο Δημητρίου Κακαβελάκη γνωρίζουν ὡς τὸν εὔστοχο, πάντοτε ἐμπεριστατωμένο καὶ λακωνικὸ της παρουσιαστή, παρά ὡς αὐτὸ πού εἶναι στὴν πραγματικότητα. Τὸ ἀποσιωπᾶ ὁμοίως καὶ τὸ μόνο βιογραφικὸ του πού ἐντοπίσαμε στὸ Διαδίκτυο: ἴστοσελίδα τοῦ Ἰνστιτούτου *Goethe* Ἀθηνῶν γιὰ τὸ «1ο Διεθνὲς Συνέδριο Μουσικολογίας, 25-27 Φεβρουαρίου 2002». Τὸ παραθέτουμε αὐτούσιο καὶ βελτιωμένο—μεταξὺ ἄλλων ἐπειδὴ ἀκολουθεῖ τὴ διεθνῶς ἡλίθια συνήθεια παραθέσεως μόνον τοῦ ἀρχικοῦ τῶν μικρῶν ὀνομάτων. Λοιπὸν:

ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ, Δ. (γ. Ἀθήνα, 1960): Σπούδασε πιάνο μὲ τίς Ἰντα Μαργαρίτη καὶ Μαρίνα Κουτούβαλη, θεωρητικὰ μὲ τοὺς Σταμάτη Ἰωαννίδη, Γιάννη Ἀνδρέου Παπαϊωάννου, Ἀνδρέα Καρμπόνε, καθὼς καὶ σύγχρονες μουσικὲς ἐφαρμογές μὲ τὸ Θόδωρο Ἄντωνίου. Τὸ 1982 ἐγκαταστάθηκε στὴ Γερμανία ὡς ὑπότροφος στὸ Ὠδεῖο τῆς Κολωνίας καὶ στὴν Ἀνώτατη Μουσικὴ Σχολὴ τῆς Κολωνίας (μὲ τὸν Μ. Ντίμωφ)¹. Ὁλοκλήρωσε τὸν τομέα τῆς συνθέσεως στὴν Ἀνωτάτη Μουσικὴ Σχολὴ τοῦ Ντύσσελντορφ, μὲ

---

¹ Πρόκειται, προφανῶς γιὰ τὸν ἀρκετὰ γνωστὸ διεθνῶς Βούλγαρο συνθέτη Μπογιντάρ Ντίμωφ [Bojidar Dimov, 1931- 2003], ἐγκατεστημένο στὴν (τότε) Δυτικὴ Γερμανία ἀπὸ τὸ 1968, καὶ ἀναμειχθέντα σὲ ὅλο τὸ ὄργιο τῆς (ἀντισοβιετικῆς οὐσιαστικά) δυτικογερμανικῆς «πρωτοπορείας καὶ δραστηριοποιηθέντα ὡς

τούς Günther Becker και Δημ. Τερζάκη). Σπουδές μουσικολογίας στο Πανεπιστήμιο τῆς Βόννης (μὲ τὸ Martin Zenck), μουσικῆς λεξικογραφίας (προφανῶς μὲ τὸ Günther Massenkeil, 1926-2014), βυζαντινολογίας (Erich Trapp), φιλοσοφίας καὶ ἐπικοινωνιακῆς ἔρευνας (μὲ τούς J.[;] Simon, Kluxen, Stegmair, Hess). Συνέχισε στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ἀμβούργου μουσικολογία (μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Φλῶρο) καὶ φιλοσοφία (μὲ τὸν Χρῆστο Ἄξελό) § Μελέτησε σὲ βάθος τὰ ἔργα τοῦ Λίγκετι [György Sándor Ligeti, 1923-2006], *Aventures* (=Περιπέτειες, 1962-63) καὶ *Nouvelles Aventures* (=Νέες Περιπέτειες, 1962-65), ἀμφότερα γιὰ ὑφίφωνο, μεσόφωνο, βαρύτονο καὶ 7 ὄργανα (σχετικὴ διδακτορικὴ διατριβὴ στὴ μουσικολογία, Ἀμβούργο 1998). Οἱ μελέτες του ἐστιάζουν στὸ ἐπιστημονικὸ καὶ ἐπικοινωνιακὸ ὑποβαθρο τῆς σύγχρονης μουσικῆς καὶ στὴν κρητικὴ μουσικὴ παράδοση.

Αὐτὰ διαδικτυακῶς. Πολύ περισσότερα στὸ σχετικὸ λῆμμα (τόμ. 2ος, Δ-ΚΑΜ, σσ. 504-505) τοῦ 7τόμου *Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς*, ἐκδ. Γιαλλέλη (Ἀθήνα, 1998), μὲ πλουσιότατη ἐργογραφία του ὡς συνθέτου, ἐννοεῖται ὡς τὴ χρονολογία ἐκδόσεως τοῦ πολυτίμου βοηθήματος. Μακρὰν κυκλωμάτων (ἔστω μὲ τὴν καλὴν ἔννοια), ὁ Κακαβελάκης (ἐμπειρία προσωπική: ἴσως σφάλλω·) ποτὲ δὲν παρουσίασε, τοῦλάχιστον στὴν Ἀθήνα, μουσικὴ του σὲ ζωντανὴ συναυλία. Τὸ ἀποτόλμησε πρόσφατα μὲ ἓνα σεξτέτο λαμπρῶν μουσικῶν σὲ ποικίλους συνδυασμούς πού παραδόθηκαν ψυχῇ τε καὶ σώματι στὶς παρτιτούρες: **Κώστα Παναγιωτίδη** καὶ **Γιώργο Σακελλαρίδη** (βιολιά), **Μιχάλη Χώυπελ** [Michael Heupel] (βιολοντσέλο), **Εὐάγγελο Σταθουλόπουλο** (φλάουτο), **Εὐάγγελο Σκούρα** (κόρνο) καὶ **Ἀπόστολο Παληό** (πιάνο: διπλὸ εὔγε, ἐπειδὴ οὔτε καταλάβαμε πὼς ἔπαιζε μὲ 40° πυρετό!)

Κατ' ἀρχὴν διπλᾶ συγχαρητήρια στὸ συνθέτη ἐπειδὴ ἄφησε πίσω του στρατιὰ (πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων) «παιδαγωγῶν»-ἀρουραίων τοῦ Ντάρμστατ (σ' αὐτούς συγκαταλέγω καὶ τὰ δύο ἔργα τοῦ Λίγκετι, τοῦ διδακτορικῶ του, πού μὲ ἀφήνουν ἀδιάφορο) καὶ ἄφησε τὴ ψυχὴ του νὰ μιλήσει: παρουσίασε (ἀχρονολόγητα στὸ πρόγραμμα) ὅ,τι ἀποκαλεῖ

παιδαγωγὸ στὴν περιοχὴ Κολωνίας καὶ Ντύσσελντορφ». Ἀνελλήνιστε, ἀνεγκέφαλε καὶ ἀγράμματε καὶ ἄγνωστε συντακτίσκο τῆς ἱστοσελίδος τοῦ Ἰνστιτούτου

«**Συμπνοή**, πολύπτυχη μουσική σύνθεση». Θέμα της «ή συμφιλίωση του ανθρώπου με την απειλούμενη φύση και το περιβάλλον». Πηγές των μουσικών του συνειρμών, (άπλοποιούμε τή β' παράγραφο του), βιολογία, υδροβιότοποι, φυτά, πανίδα, στενότητα των πόρων (;), συμβιωτικές σχέσεις οργανισμών, ανθρώπων και οικοσυστήματος, με τελικόν ἐπιζόμενον στόχο τήν *ισορροπία και αγάπη*. Ουσιαστικά πεντάπτυχο, όπου τὰ μέρη 1, 3 και 5, τιτλοφορούνται *Ἄνθεμις*, *Ἐβενος* και *Ἀμάραντος*, κρητικά ἀγριολούλουδα, ἐνῶ τὰ 2 και 4 *Συμπνοή* και *Πόρος*, οἶνει σύγκλιση τῶν ὡς ἄνω. Ὁ *Ἀμάραντος*, διαβάζουμε, εἶναι ὁ μεσογειακὸς ἐλίχρυσος, «τὸ χρυσὸ λουλοῦδι τῆς νύμφης Ἐλιχρύσης» πού συσχετίζεται με τήν «ἀθανασία (...) και τὴ διαφύλαξη τῆς αἰώνιας ἀγάπης». Πρὸς «προγραμματικούς» συσχετισμοὺς ἐνθάρρυναν και οἱ ἐγχρωμες προβολές, στὴν ἀρχὴ και πρὸ τοῦ τέλους» δύο ὄνειρικῶν ἀγριολούλουδων. Ὁφείλοντας τὴν παράθεση τοῦ συνθετικοῦ σκεπτικοῦ, ἐμεῖς θὰ ποῦμε ὅτι ἀκούγαμε φτερωμένη μουσική, *un point, c' est tout*, θὰ ἔλεγαν οἱ Γάλλοι. Ἀκόμη ὁ συνθέτης, μίλησε ὀρθότατα γιὰ καταφυγές στὴν ἀτονικότητα, στὴν τροπικότητα και στὴν τονικότητα, ἀλλ' αὐτὸ θὰ τὸ προμοιάζαμε με περιγραφή ὑλικῶν λ.χ. γλύπτου, ξύλο, μάρμαρο, μπρούτζο. Ἡ οὐσία ἦταν πάντοτε μουσική, με ἔντονη συναίσθηση τοῦ τί σημαίνει σύνθεση και πλειστάκις (μία μόνον ἐξάιρεση—θὰ δοῦμε ποιά), **timing**. Τὰ ἔργα, ἓνα πρὸς ἓνα, ἀπὸ τίς σημειώσεις μας:

1. *Ἄνθεμις*, γιὰ σόλο φλάουτο (Εὐάγ. Σταθουλόπουλος). Ὠραιότατο, ἀτονικὸ, ἀρχικὰ με ἄξονα ἓνα φθόγγο, λυρικὸ με διατονικὰ μικροπεράσματα. Γοῦστο, γνώση τοῦ ὄργανου, λιτότητα, εὐαισθησία, παραστατικότητα, οἶνει «σχόλιο» τῆς ἀρχικῆς ἐγχρωμης προβολῆς. Διάρκεια: 3'47'', ἂν καλόβλεπα στὸ ἡμίφως.

2. *Συμπνοή*, γιὰ βιολιὶ (Κώστας Παναγιωτίδης) και πιάνο (Ἀπόστολος) τρία μέρη: I. Χάρμα λεπταίσθητης πιανιστικῆς γραφῆς, ὑδάτινες ἠχητικότητες, ρυθμικὴ ἀναπέμπουσα στὴν ἀγνότητα τοῦ *μπαρόκ*. Διάρκεια: 5'50'; II. Ὑπέροχη ἐκτενὴς καντιλένα, μοιρασμένη στὰ δύο ὄργανα, ἔδειχνε συνθέτη με **προσωπικὸ** λόγο. Διάρκεια: 2'25''. III. Τρίσημο μέτρο, γοργὸς ρυθμὸς, ξανὰ συνειρμὸς *μπαρόκ*. Ὀνειρῶδες ἀργὸ και δραματικὸ τμήμα: Διάρκεια: 3'50''. Σύνολο: 11'05''.

3. Έβενος, ντουό για φλάουτο (Ευάγγ. Σταθουλόπουλος) και βιολοντσέλο (Μιχ. Χώυπελ) Θαῦμα 100% αντιστικτικῆς γραφῆς, αεικίνητα εύρηματικό και στίς δύο φωνές—ἀνετα παρακολουθούσαμε τῆ διπλῆ πορεία. Καί οἱ δύο φωνές σέ γραμμές, ἀντιθέσεις και συνηγήσεις, ἀπαλότατες: ἀδύνατον νά φαντασθεῖς σέ ἄλλα ὄργανα. Διάρκεια:

4. Πόρος, τρία μέρη, για φλάουτο (Σταθουλόπουλος), βιολί (Παναγιωτίδης), βιολοντσέλο (Χώυπελ), πιάνο (Παληός). I. Ἀπό σχετικὰ ἀργήν ωραίαν ἀντίστιξη, ξαφνικό πέραςμα σέ γοργή ρυθμικότητα— τετράδες 16ων πιάνου. II. Ἀργό, μέ θελκτικότητες συνηγήσεις. III. Λίγο ἀργότερο ἀπό τὸ ἀρχικό. Τὸ τέμπο εἶναι *Moderato*; πάντως ἀργότερο τοῦ μέρους I. Τὸ μέρος αὐτὸ, ἓνα ὑπέροχο ἀνιόν βφθογγο σχῆμα πιάνου, *cadenza* τοῦ βιολιού, κατόπιν *tutti*, μᾶς ἔδωσε τὴν ἐντύπωση δύο. Ἐμπνευση πληθωρική, ὑπαγορεύουσα συντόμευση: ὄχι «πέταγμα» τοῦ παραμικροῦ φθόγγου, ἀλλ' ἀξιοποίησή του σέ ἄλλη σύνθεση.

5. Ἀμάραντος, ἐπίλογος για φλάουτο (Σταθουλόπουλος), κόρνο (Ευάγγελος Σίσκος), πιάνο (Παληός), δύο βιολιά (Παναγιωτίδης, Κώστας Σακελλαρίδης) και βιολοντσέλο (Μιχ. Χώυπελ). Σαγηνευτικό ἀκρόαμα, μέ ὑπρευαίσθητη γραφή ὀργάνων, πάλι ἀνάταση στήν ἀθωότητα τοῦ μπαρόκ, ζωηρότατη αἴσθηση *timing*. Μουσική πού εύχαρίστως ξανάκουγες, ὅπως και ὄλο τὸ πρόγραμμα, μέ τὴν τελευταία νότα. Καίτοι ἐντελῶς ἄλλης γραφῆς, θά συγκρίναμε τὸ ἐνδιαφέρον της μέ τῆς *Πεμπτουσίας*, για ὀρχήστρα, τοῦ νέου Κινέζου Φούνγκ Λάμ (γ. Χόνγκ Κόνγκ, 1979· Κ.Ο.Α.) . Ἄπειρα εὔγε, σέ συνθέτη και ἐκτελεστές (Πολυχῶρος ΜΜΒΕ/ΛΒ, Μέγαρο, Δευτ. 23.10.2017).

* * *

ΠΙΣΩ ΣΤΟ ΓΝΩΣΤΟΤΕΡΟΝ ἀσφαλῶς, ὁμοίως ἀνεκτίμητο Κακαβελάκη τῆς Ὁπερας τῆς Κυριακῆς (Τηλοψία Βουλῆς, ὥρα 22.30'). Τὴν προηγούμενη πρωτοπαρουσίασε, ἴσως για πρώτη φορά ἐν Ἑλλάδι, ὄπερα τοῦ κατασυκοφαντημένου ὡς...δολοφόνου τοῦ Μότσαρτ, ANTONIO SALIERI (1750-1825), ἀπλῶς πανισχύρου μουσικῶς Ἴταλοῦ, στήν ἀψβούργειο Αὐστρουγγαρία: τῆ συκοφαντία κονιορτοποιεῖ συνεχῶς ἡ ἱστορική ἔρευνα. Ἦδη (λῆμμα *Salieri, Βικιπαίδεια*) τὸ Νοέμβριο 2015, ἀνακαλύφθηκε στήν Πράγα, χαμένη ἐκδοση τοῦ γνωστοῦ Βιεννέζου ἐκδότη *Artaria*: ἡ καντάτα πού... συ-συνέθεσαν οἱ Μότσαρτ, Σαλιέρι και Κορνέτι (ἄγνω-

στος) *Per la ricuperata salute di Ofelia* (Για τήν ἀποκατασταθεῖσα ὑγεία τῆς Ὁφελίας), σὲ κείμενο Lorenzo da Ponte, πασίγνωστου λιμπρετίστα τοῦ Μότσαρτ, πρὸς τιμὴν τραγουδιστρίας ποὺ εἶχε διακόψει τὸ τραγοῦδι λόγω ἀσθενείας. Πίσω στὸ Σαλιέρι. Χαρήκαμε τὴν 33ῃ ἀπὸ τὶς 37 σωζόμενες ὀλόκληρες ὄπερες τοῦ συνθέτου, γραμμένες μεταξὺ 1770 καὶ 1804: *Falstaff ossia Le tre burle* [Φάλσταφ ἢ οἱ Τρεῖς φάρσες], 2 πράξεις, κείμεν. Carlo Prospero Defranceschi, κατὰ τὶς σαιξπήρειες *Merry Wives of Windsor* [Οἱ χαρούμενες σύζυγοι (ὄχι...κυράδες) τοῦ Γουΐντσον]. παγκ. α' ἐκτ. Βιέννη, Kärntnerthortheater, 3 Ἰαν. 1799). Ἐδῶ κινηματογράφηση διδασκαλίας στὸ Φεστιβάλ Σβέτσινγκεν [Schwetzingen Festspiele] (1995). Τὸ διαδικτυακὸ λῆμμα τῆς *IMDb* (International Movie Database) ἀναφέρει...3 σκηνοθέτες: (directed by...) Agnes Méth, Claus Viller καὶ Michael Hempe (opera director...): διαλέγετε, παίρνετε...Σκηνικά, γκριζα, ἀπέριπτα καὶ λειτουργικότητα, κοστούμεια μέσων 19ου αἰ. ὅλα Carlo Tommasi. Παράσταση ἀκαταμάχητου ρυθμοῦ καὶ κεφιῶ, ὑψηλοτάτου ἐπιπέδου συμπαρασύρουσες φωνητικὲς καὶ ὑποκριτικὲς ἐρμηνεῖες. Μουσική, φυσικὰ ἀσχετὴ μὲ τὸ ἀριστούργημα τῶν Βέρντι καὶ Μπόιτο, ὅμως ἀκρῶς ἐνδιαφέρουσα, ἰδιαίτερης ἀρμονικῆς ποικιλίας, ὕφος σχεδὸν ροσσίνειο (ὁ Ροσσίνι ἦταν τότε...7ετής!). Ὡς συνήθως, οἱ ἠχολῆπτες καπάκωναν τὴν ὀρχήστρα—ἔξοχος ἀρχιμουσικὸς ὁ Arnold Östman. Διανομὴ 7 μόνον προσώπων: John del Carlo (βαθύφωνος· ἀμίμητος, καταδικὸς τοῦ Φάλσταφ), Theresa Ringholz (ὑψίφωνος· γοητευτικὸτατη, στρουμπου-λὴ μελαχροινὴ Κυρία Φόρντ), Richart Croft (τενόρος· ζηλότυπος Κος Φόρντ), Dolores Ziegler (ὑψίφωνος· Κα Σλέντερ), Jake Gardner (βα-ρύτονος· ὠριμότερος, θυμόσοφος Κος Σλέντερ). Carlos Feller (βαρύτο-νος· ἔξοχος Μπαρντόλφο, ὑπηρέτης Φάλσταφ) Daria Brooks (ὑψίφω-νος σαγηνευτικὴ Μπέττυ, ὑπηρετρία Κας Φόρντ. Ἀξέχαστη βραδιά (Βουλὴ, 22.10.1017). Καὶ..τὸ μεταφραστικὸ φρικιὸ τῶν ὑποτίτλων ξαναχτύπησε, ὄχι τόσο ὅσο στίς 2.7.2017 (Ἀρμίντα Ροσσίνι): Σημειώ-σαμε 7 ἀπὸ 10-12 «μυστριωτισμούς»: τετυφωμένος καυχηματίας, εὐμεταβλητότητα, προσιδιάζον ἐπιτίμιο, ἐγκαταβαρωμένος, ἐσθλὴ σύζευξη, ἀδηφάγοι ἔπαινοι, ἀγλαὸ χέρι. Ἔ, ἂ σιχτῖρ ἐπὶ τέλους κ. Β. (ξέρουμε τὸ ὀνοματάκι σας!) Καὶ ἀντὶ καταληκτικῆς γραμμῆς ξανὰ τρεῖς...κώδωνες κινδύνου!

